

ВІДГУК
офіційного опонента доктора педагогічних наук,
професора Десятова Тимофія Михайловича
на дисертацію Дерези Тетяни Григорівни
на тему «Акмеологічні засади неперервної професійної підготовки фахівців
фізичного виховання», подану на здобуття
наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Прагнення України стати складником європейського освітнього простору актуалізує проблему модернізації освітньої системи як провідного чинника соціокультурного відтворення, успішної життєдіяльності людини, її подальшого вдосконалення.

Слід зазначити, що нині в умовах активних трансформаційних процесів у галузі освіти, входження її в єдиний європейський простір проблема цілежиттєвого навчання людини й створення умов для її постійного самовдосконалення та оволодіння комплексом знань і умінь, необхідних для активної творчої життєвої позиції постало надзвичайно гостро.

Проблема ціле життєвого навчання людини зумовлена також тим фактором, що за даними вчених, щорічно оновлюється понад 5% теоретичних та 20% професійних знань працівників у сфері освіти, медицини, менеджменту та інших галузях економіки. У сучасному світі, як зазначають вчені, знання змінюються швидше ніж змінюються покоління, подвоєння інформації відбувається швидше ніж за рік. Все це вимагає постійного самовдосконалення, оновлення знань, умінь і компетентності людини.

Сучасний рівень швидкого накопичування знань, вимоги до компетентності фахівців зумовлюють необхідність розглядати професійну підготовку як цілісний неперервний процес, що передбачає не тільки навчання у ВНЗ, а й самоосвіту та подальше самовдосконалення, цілеспрямований рух до професійного й особистісного акме.

Отже нагальною потребою стає навчання упродовж усього життя. Саме ця ідея і є основною у рецензованій дисертації, актуальність якої, зважаючи на вищезазначене, не викликає сумніву.

Проблема професійного становлення та розвитку особистоті. Її самовдосконалення є провідною для такої галузі науки як акмеологія. Саме тому, в умовах зростання конкурентності на сучасному ринку праці професійна підготовка фахівців фізичного виховання повинна спрямовуватися на формування, розвиток та реалізацію індивідуальних акме-якостей, стимулювати та сприяти досягненню найвищого ступеня професійного та особистісного акме.

Тема дослідження є складовою науково-дослідної роботи Київського університету імені Бориса Грінченка «Філософські, освіто логічні та методичні

засади компетентнісної особистісно-професійної багатопрофільної університетської освіти» (РК № 0110U006274). Тема дисертації затверджена Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 13 від 17 грудня 2015 року) та узгоджена Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології НАПН України (протокол № 32 від 26 січня 2016 року). Результати дослідження використані в розв'язанні теоретичних і практичних завдань професійної підготовки педагогічних працівників та можуть використовуватися для підвищення рівня кваліфікації дорослих людей різних галузей економіки.

Метою дослідження є – на основі цілісного наукового аналізу професійної підготовки та професійної діяльності фахівців фізичного виховання у ВНЗ обґрунтувати акмеологічні засади неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання. Досягненню цієї мети сприяє розв'язання низки завдань, сутність яких є такою: 1) вивчити стан дослідження проблеми у педагогічній теорії та практичній діяльності ВНЗ України та за кордоном; 2) проаналізувати базові поняття дослідження; 3) здійснити історико-педагогічний аналіз професійної підготовки фахівців фізичного виховання в акмеологічному вимірі; 4) визначити структуру акмеологічної компетентності фахівців фізичного виховання та критерії її сформованості; 5) обґрунтувати концепцію неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології; 6) розробити та експериментально перевірити модель неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології; 7) обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити організаційно-методичні засади неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології; 8) розробити варіативні моделі неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології. Ці завдання послідовно розв'язуються у п'яти розділах дисертації за допомогою комплексу сучасних теоретичних і емпіричних методів дослідження.

На початку першого розділу «Акмеологічні засади неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання як об'єкт дослідження» проаналізовано передумови виникнення акмеологічного знання: від філософії Давнього світу, Давнього Китаю, Індії, античності, Середньовіччя до філософії Відродження, Нового часу, Просвітництва й німецької класичної філософії, філософії доби Київської Русі. Показано, що у науковий тезаурус поняття «акмеологія» було введено на початку ХХ століття. Акмеологія автором розглядається як наука, що вивчає феноменологію, закономірності та механізм здійснення потенціалу людини як виду, індивіда, особистості, суб'єкта діяльності, розвитку на різних його етапах.

У процесі дослідження Тетяна Григорівна виокремила етапи розвитку акмеології на теренах України (20-ті роки ХХ ст. – початок ХХІ ст.). У розділі

проаналізовано базові поняття дослідження та класифіковано їх за трьома групами. Неперервна професійна підготовка фахівців автором розглядається у дисертації як послідовний процес професійного становлення та розвитку фахівця, здатного до навчання, саморозвитку, самовдосконалення упродовж життя, як послідовний процес акмеологічної компетентності фахівця фізичного виховання. З'ясовано, що концепція акмеологічних засад неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання ґрунтується на комплексному акмеологічному, системному, компетентнісному та діяльнісному підходах.

Схвальним є те, що авторка проаналізувала передумови виникнення акмеологічного знання від філософії Давнього світу до доби Київської Русі та початку ХХ століття.

У другому розділі «Професійна підготовка фахівців фізичного виховання за кордоном» проаналізовано професійну підготовку фахівців фізичного виховання у країнах Європейського союзу; розкрито особливості професійної підготовки у Сполучених Штатах Америки; розглянуто професійну підготовку у країнах СНД. Вивчення європейського досвіду дозволило авторці зробити висновок, що освітня траєкторія підготовки фахівців фізичного виховання виражається в послідовності етапів навчання, яку здійснює студент для отримання знань, навичок, компетенції та дає можливість поєднувати послідовність формального та неформального навчання. Аналіз професійної підготовки фахівців фізичного виховання у США, як засвідчила Тетяна Григорівна, показав, що стандарти акредитації підготовки фахівців фізичного виховання та стандарти оцінки якості знань випускників враховують потреби американського ринку праці та сучасні тенденції в галузі освіти. Особливості професійної підготовки фахівців фізичного виховання у країнах СНД, як відмічає авторка роботи, є формування їх загальних та професійних компетентностей, оскільки навчальні плани професійної підготовки передбачають навчальні дисципліни, які забезпечують оволодіння набором практичних умінь та навичок. Навчальні плани включають також дисципліну «Акмеологія фізичного виховання».

У третьому розділі «Концептуальні засади акмеологічно спрямованої підготовки фахівців фізичного виховання» розкрито сучасний стан неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання; обґрунтовано структуру акмеологічної компетентності фахівця фізичного виховання та критерії її сформованості; подано концепцію неперервної професійної підготовки на засадах акмеології; модель неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології.

У роботі автором акмеологічна компетентність фахівця розглядається як інтегрована здатність особистості, яка формується у процесі неперервної акмеологічно спрямованої професійної підготовки і відображає здатність

фахівця будувати власний саморозвиток із постійним ускладненням завдань та зростанням рівня досягнень задля навчання, саморозвитку та самовдосконалення упродовж життя, досягнення особистісного і професійного акме.

Четвертий розділ «Організаційно-методичні засади акмеологічно спрямованої неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання» Тетяна Григорівна присвятила формулюванню принципів відбору змісту неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології; розкриттю змісту, форм і методів неперервної професійної підготовки на засадах акмеології, зокрема у процесі самостійної та науково-дослідної роботи студентів.

У процесі дослідження авторкою було зроблено висновок, що неперервна професійна підготовка фахівців фізичного виховання на засадах акмеології може відбуватися із застосуванням традиційних та інноваційних форм організації навчального процесу.

П'ятий розділ «Експериментальна перевірка акмеологічних засад неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання» містить детальний опис етапів та методик проведення формувального експерименту; аналіз результатів експериментальної роботи: обґрунтування варіативної моделі неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології. У результаті факторного аналізу авторкою експериментально доведено взаємозв'язки показників компонентів акмеологічної компетентності. Досліджено, що компоненти акмеологічної компетентності формуються, вдосконалюються, перебуваючи у взаємному зв'язку, та впливають один на одного.

На наш погляд, результати дослідження Тетяною Григорівною проблеми неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеологічної компетентності є важливим фундаментом для налагодження сучасної системи підготовки фахівців на засадах акме, що є не тільки актуальною, але й перспективною.

Текст дисертації свідчить про те, що всі поставлені в ній завдання були успішно виконані. Це уможливило одержання низки нових результатів, які мають важливе теоретичне і практичне значення. На користь достовірності результатів дослідження говорить логічна теоретична концепція роботи; несуперечлива реалізація цієї концепції полягає в реконструкції етапів становлення акмеології в Україні як цілісного феномена, якому властиві посталість, глибина й широкий спектр наукових пошуків та узагальнень.

Новизна дослідження полягає у здійсненні цілісного і системного аналізу підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології, обґрунтуванні структури акмеологічної компетентності фахівця фізичного виховання та критеріїв її сформованості; розроблені концепції та варіативної моделі

неперервної професійної підготовки на засадах акмеології; експериментальному доведенні взаємозв'язків показників компонентів акмеологічної компетенції фахівця фізичного виховання; встановленні кореляційних зв'язків між рівнем сформованості акмеологічної компетентності, її компонентами та їх показниками; удосконаленні та розширенні історіографії проблеми розвитку акмеології в Україні в досліджуваних хронологічних межах; уточненні історичних фактів розвитку неперервної освіти на засадах акмеології як галузі наукового знання, складової неперервної освіти.

Подальшого розвитку набули наукові положення щодо неперервної професійної освіти фахівців фізичного виховання; принципи неперервної професійної підготовки фахівців на засадах акмеології; методи і засоби професійної підготовки фахівців фізичного виховання.

Практична значущість дослідження полягає у тому, що результати дослідження використані в розв'язанні теоретичних і практичних завдань неперервної професійної освіти фахівців фізичного виховання на засадах акмеології. Систематизовані та узагальнені положення, фактологічний матеріал, джерельна база дослідження покладені в основу підготовленого автором навчально-методичного комплексу із професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології, який включає навчально-методичне видання «Вступ до спеціальності»; програми курсів «Професійна майстерність», «Психологія фізичного виховання», «Теорія і методика фізичного виховання», «Акмеологія у фізичному вихованні»; методичні матеріали для проведення практичних занять з навчальних дисциплін «Методика викладання дисциплін з фізичного виховання у ВНЗ», «Акмеологія у фізичному вихованні»; монографію «Неперервна професійна підготовка фахівців фізичного виховання: акмеологічні засади» для студентів, викладачів, магістрів, аспірантів, слухачів системи післядипломної освіти.

Матеріали дисертації можуть бути використані для розробки навчальних програм, підручників, навчально-методичних комплексів, методичних рекомендацій.

Детальний аналіз рукопису дозволяє стверджувати, що вона відповідає нормативним вимогам до робіт такого кваліфікаційного рівня. Поставлені в дослідженні завдання виконані, мета досягнута, основні положення та результати дослідження представлені в достатній кількості публікацій (53 публікації, з них: 2 монографії, 3 навчальні та навчально-методичні посібники, 1 навчальна програма дисципліни, 24 статті у наукових фахових виданнях, 5 статей у зарубіжних періодичних наукових фахових виданнях; 18 статей в інших журналах та збірниках матеріалів міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій).

Загальні висновки спираються на результати теоретичного дослідження, є ґрунтовними, зваженими і повністю відповідають завданням дослідження.

Слід також вказати на високо компетентний виклад матеріалів дослідження: багатий науковий тезаурус, чіткість і логічність висловлювань.

Автореферат відповідає основному змісту дисертації, а оформлення дисертації та автореферату встановленим вимогам до такого рівня наукової продукції.

Високо оцінюючи результати здійсненої Т.Г. Дерекіо дисертаційної роботи, можна висловити і кілька зауважень дискусійного характеру:

1. У розділі 2 «Професійна підготовка фахівців фізичного виховання за кордоном», параграфи 2.1, 2.2 автором роботи детально проаналізована професійна підготовка фахівців фізичного виховання у країнах Європейського союзу та США, але робота, на наш погляд, значно виграла б, якби у додатках були представлені навчальні плани та програми підготовки фахівців фізичного виховання, критерії педагогічної майстерності фахівців, на основі яких оцінюється компетентність учителя в цих країнах.

2. У параграфі 2.3 цього ж розділу проаналізована професійна підготовка фахівців фізичного виховання у пострадянських країнах, де автор роботи в основному приділив увагу нормативному забезпеченню професійної підготовки фахівців фізичного виховання, структурі програм бакалаврату та магістратури, кількості ВНЗ, що здійснюють підготовку фахівців за напрямом підготовки. Проте, у роботі відсутній порівняльний аналіз стандартів, планів і програм підготовки фахівців фізичного виховання із стандартами, планами і програмами країн ЄС та США, що дало б автору можливість визначити сучасні тенденції та напрями підготовки фахівців фізичного виховання і використання цього досвіду у вітчизняній системі освіти.

3. У розділі 3, параграф 3.2 «Обґрунтування структури акмеологічної компетентності фахівця фізичного виховання та критерії їх сформованості» (ст.171) автор до структури післядипломної фізкультурної освіти відносить докторантуру та аспірантуру. Але згідно Закону України «Про вищу освіту» (20214 р.) докторантура та аспірантура відносяться до третього (освітньо-наукового) рівня.

4. У розділі 4, параграф 4.2 «Формування змісту неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології» (ст. 286, 296) авторка стверджує, що в результаті аналізу навчальних планів підготовки фахівців фізичного виховання на початковому, першому (бакалаврському), другому (магістерському) рівнях вищої освіти зроблено висновок, що такі навчальні дисципліни, як «Ступ до спеціальності», «Професійна майстерність», «теорія і методика фізичного виховання», «Педагогічна майстерність», «Професійна діяльність у сфері фізичного

виховання» та інші формують всі компоненти акмеологічної компетентності – акмемотиваційни, когнітивно-мотиваційний, акмеологічно-діяльнісний, акмеякості. Проте відсутня науково-дослідницька база цього ствердження, не визначено на основі якого дослідницького матеріалу формуються компоненти акмеологічної компетентності.

Але зазначені зауваження не є концептуально важливими. Вони не вносять суттєвих суперечностей у розроблену автором дисертації чітку теоретичну схему і не знецінюють усю ту кропітку роботу з фактичними даними, на підставі якої зроблені численні цінні спостереження, що збагачують теоретичним матеріалом теорію і методику професійної освіти.

Дисертація Дереди Тетяни Григорівни на тему «Акмеологічні засади неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання» є оригінальною, завершеною науковою працею. Робота відповідає вимогам ВАК України до докторських дисертацій (згідно з п.п. 18, 19 «Прядку присудження наукових ступенів», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., зі змінами та доповненнями згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р.), а її автор Т. Г. Дереди заслуговує присудження їй наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Директор навчально-наукового
інституту педагогічної освіти,
соціальної роботи і мистецтва
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького,
доктор педагогічних наук,
професор

Т.М. Десятов

Підпис проф. Десятова Т.М. затверджую
перший проректор, професор

В.М. Мойсієнко

